

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

AntiLutherus Judoci Clichtouei Neoportuensis. Doctoris Theologi, Academiae Parrhisie[n]sis

Clicthove, Josse

[Köln], 1525

VD16 C 4189

Quod non potest uotum castitatis, ob difficultatem cælibatus, in
coniugium commutari: quod etiam deus nihil nobis præcepit factu[m]
impossibile. XXV

urn:nbn:de:hbz:466:1-36183

tendū: quod in hac obiectione primo assumitur loco. Nam inter ea quæ ad monasticam spectant institutionem: quædam sunt essentialia. utpote tria uota præcipua, in quibus totius religionis summa consistit: quæq; apud omnes sine discrimine religionum monasticæ species, uniformiter ædunt & obseruant. Et in nullo horum trium, dispensatio superioris habere potest locum: cum dicat Innocentius tertius in epistolis decretalibus, titulo de statu monachorum, cap. cum ad monasterium. Nec æstimet abbas: quod super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare. quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali: ut contra eam nec summus pontifex possit licentiam indulgere. Hæc Innocentius. Si igitur non potest monacho summus pontifex relaxare uotum continentiam, neq; facere eidem potestatem ducendi uxorem: quomodo id poterit abbas monasterii, cuius longe est inferior potestas? Alia uero sunt in constitutionibus monasticis accidentaria, & quæ non cadunt sub uoto: conducuntur quidem ad trium uotorum obseruantiam, sed in diuersis domibus religiosis alia atq; alia. Qualia sunt: modus & qualitas uestium, genera ciborum, ieiuniorum obseruationes, ritus ac cærimoniam: apud diuersos uariæ. Et hæc quoniam non ad ipsam religionis pertinet substantiam sed proprietates accidentarias: non adeo exacte sunt in sua integritate tenenda, quin pater monasterii occurrente morbo alia uel legitima causa possit super illis cum religioso dispensare, quoniam in manu eius est relicta potestas relaxandi talia statuta alicui particulatim de quibus non fiunt uota: quando uiderit oportunitatem illud efflagitantem. Quocirca ex eo quod permittit abbas cuius suorum religiosorum esum carniuum, ubi recta id exposcit ratio, præter regulæ decretum: nequaquam probe conficias, ipsum etiam posse eidem dare facultatem subeundi scædera nuptialia, & alligandi se uxori. Huic accedit, quod nunquam in aliquo religioso potest dari tanta libidinum procella: quin illa possit sedari alio remedio quam nuptiarum contractu, ut pote diuini auxilii imploratione, de quo ait Paulus. Omnia possum in eo: qui me confortat. Philip. 4.

¶ Quod non potest uotum castitatis ob difficultatem cælibatus in coniugium commutari: quod etiam deus nihil nobis præcepit factum impossibile.

Cap. XXV.
Decima.

Roma. 7

I. **D**ecima quinta Lutheri obiectio. beatus Paulus in se-
 ptimo epistolæ ad Romanos capite cõfitetur pecca-
 tũ in carne sua tale: quo carere non possit in hac ui-
 ta, quod peccatũ absq; dubio cõtra legem dei est: sed
 propter fidẽ in spiritu repugnantẽ ignoscitur & nõ
 imputatur, quanq̃ lex exigat, in nobis nullũ esse peccatũ. Ex quo
 beati Pauli dicto ita deducitur ratiocinatio. Deus in sua lege à sei-
 pso posita indulget & ignoscit impossibile legis, quod reliquum
 est in nobis: ubi nullũ est periculũ, licet sit uerissime peccatũ. Quã-
 to magis præsumendũ est cũ fiducia de bonitate dei: quod non sit
 imputaturus uotum castitatis (quod ipse non mãdauit, inquit, neq;
 consuluit neq; probauit: sed humana temeritate & ignorantia sub
 intrauit) si fuerit impossibile nobis & periculũ urgeat libidinis: mo-
 do intra limites inferioris castitatis coniugij maneamus, & nõ secũ-
 dũ carnem ambulemus. Et credo (inquit) si quis hac fiducia ux-
 rẽ duceret, castitatẽ uotiuã seruare nõ potẽs: ex hac ipsa fiducia p-
 mouente, indulgentẽ & facilẽ patrẽ inueniret, cum hoc faceret: ne

II.

gravius in legẽ eius peccaret. Hæc Lutherus. ¶ **R**espõsio. In loco
 ex epistola ad Romanos citato, beatus Paulus cũ de peccato quod
 in carne est & quo carere nõ possit homo, loquitur: nomine pecca-
 ti fomitem intelligit, propensionẽq; ad malũ, ex natura corrupta no-
 bis insitam. Quã frenare quidẽ potest homo et reprimere per ad-
 iutricẽ dei gratiã & diligẽs studiũ: ne dñetur & inualescat in spiri-
 tũ. omnino autẽ eradicare & extirpare eandẽ; quãdiu hic uitam a-
 git, uix bene potest. Huiusmodi autem fomitem & procliuatẽ ad
 uitia: peccatum uocat sacer Paulus, ab effectu. quia ipsa multorũ
 peccatorũ est causa, seminariũ & incitamentũ. Haud trõ idcirco tri-
 buendũ est cuiq;: q; tale malorũ fomentũ siue natia inclinatio ad
 peccatũ, sit malum culpæ, & peccatũ diuinæ legi contrariũ. Quo-
 niam infantibus lauacro baptismi ablutis inest fomes ille carnis,
 immo & adultis Christo primum regeneratis, in quibus tamen
 nulla reliqua est culpa. quandoquidem in eis: omnis noxa per ba-
 ptismum est absterfa. Quin potius huiusmodi stimulus carnis, ma-
 teriam exercendæ præbet uirtutis: quando eius contra spiritum
 insultus & effrenis motio reprimitur. Quocirca abnegandum
 est, deũ ignoscere alicui nostro peccato: quod impossibile sit à no-
 bis

Fomite pec-
cati, nõ esse
peccatum.

bis euitari, & aliqd tale nō imputari nobis a deo. **T**ū q̄a hmōi
 ad malū stimulus natura insitus, non est malū culpæ nec pro-
 prie pct̄m, q̄uis sine illo esse nō possumus. **T**ū q̄a q̄dcunq; de
 deris pct̄m proprie dictū & malū culpæ, q̄d deus & lex eius
 p̄cipit nobis abesse, idipsum p̄t a nobis, adiuuāte dei gr̄a, uita-
 ri, & sine illo uitā agere possum⁹. ¶ **A**liq; obligaret nos deus **III.**
 ad aliqd nobis impossibile, q̄d non solū absurdū, sed & impiū
 est sentire, q̄uis in huius obiectionis cōtextu subindictet **L**u-
 therus idipm, deū scilicet nos ad aliqd obstrinxisse, q̄d nequa-
 q̄ fieri possit a nobis. **S**iquidē illud, huic Hieronymianæ ad **Hierony-**
 uersat̄ inīa, **Q**ui dicit deū nobis impossibile aliquid p̄cepisse, **mus.**
 anathema sit. ¶ **R**epugnat & idē scripturæ sacræ, attestati mā **III.**
 data dei graua nō esse, & iugū **C**hri in fide atq; p̄ceptoz eius **I. Iohan. 8.**
 obseruatione constās, suaue esse, & onus eius leue. **S**i aut̄ ea q̄ **Matth. 23.**
 fieri a nobis nō p̄nt, p̄cepisset deus, non mō graue, sed & into-
 lerabile & importabile esset eius mādatū. ¶ **R**ectā itidē rōni **V.**
 & illud refragat, alicui tale dari p̄ceptū adiecta cōminatione
 grauis p̄cenz ob trāsgressiōē, q̄d tñ ille nulla rōne posset ex-
 equi. ¶ **E**t crudelis merito censere d̄ns ille, minimeq; iustus, **VI**
 q̄ seruo suo daret aliqd mādatū, cui⁹ trāsgressiōē cōstitueret
 graui multādā p̄cena, q̄d tñ ab illo seruo nec suis nec auxili-
 aribus uiribus posset impleri. **Q**uid ergo de d̄no deo n̄ro senti-
 re debemus, q̄ suaui est & mitis, & multæ miscd̄z oībus in **Psalm. 87.**
 uocātibus ser̄ qui etiā dulciter oēs inuitat ad se, dicens. **V**enit e **Matth. 11.**
 ad me oēs q̄ laboratis & onerati estis, & ego reficiā uos. **N**un-
 quid eū tāta esse dicemus austeritate, & adeo imperiosum, ut
 aliqd humeris n̄ris p̄cepti iugū inīciat, q̄d nequaq; a nobis fieri
 possit & sustineri? **A**bsit a p̄is chr̄anoz animis tāta impietas.
 ¶ **R**ursum, de ijs q̄ sita nō sunt in potestate n̄ra, nec laudē me-
 remur nec uituperiū, qm̄ uoluntaria nō sunt. **C**ōmendatio at̄ **VII.**
 & probrū, ea sola consequunt̄, q̄ spontanea sunt & ultronea.
Atqui si aliqd nobis a deo traditū esset p̄ceptū, qd̄ a nobis fieri
 nō posset, opus illius p̄cepti nō esset collocatū in n̄ra pote-
 state, qm̄ per hypothesin esset nobis impossibile, **I**git̄ ob illi⁹
 p̄cepti p̄uaricationē, nō esset quispiā uituperandus, immo nec
 illa mādati diuini uiolatio, posset cuiq; ad culpā iputari. **C**uius
 cc igitur

LIBER TERTIVS.

igitur gñis & modi esset tale pceptū, cuius transgressor nec culpa posset impingi, nec pœna a deo iuste irrogari. Certe illud, extra aleā & fortē foret aliorū pceptoz. ¶ Præterea, Beatus Augustinus in libro de uera religione dicit. **V**scadeo pceptū, uoluntariū malū est, ut nullo mō sit pceptū, si nō sit uoluntariū. Ex quo protinus subinfert. Quare aut negandū est, pceptū cōmitti, aut fatendū est, uoluntarie cōmitti. Hęc ibi. Diuini autē pcepti transgressio quælibet, pceptū est, est igitur omnis illa, uoluntaria, & sponte nostra facta. Atqui si qd deus nobis pcepterit qd impossibile sit omnino adimpleri, illius transgressio nō erit arbitraria nec uoluntaria, sed necessaria, cū p hypothēsī, nullo nō conatu, etiā assistente dei adiutorio, a nobis impleri queat. Aut igitur illud, dei pceptū nō erit, qd repugnat posito, aut non ois diuini pcepti transgressio, erit pceptū, qd oim sanctorū parū aduersa sententiā. ¶ Ad hæc. Observatio mandatorū dei ducit ad regnū cœlorū, secundū illud domini uerbum in euangelio. Si uis ad uitā ingredi, serua mandata. Ex opposito igitur, præuaticatio mandatorū dei detrudat ad gehennā. At uero si quod detur diuinū pceptū qd ab hoibus fieri nō queat, illius transgressio pceptū non erit, ut mō ostensum est, eo ipso qd ex uoluntatis libertate non proficiscit, sed ex necessitate. Quare nulla erit illi, secundū rectā æquitatis lancē, infligenda pœna. Et ita diuini mandati præuicatoribus nō poterit iuste irrogari gehenna, qd est propositionis mō ostensæ oppositū. ¶ Insup Aristoteles in Ethicis dilucide mōstrat uirtutū officia, sicut & opa uitioz, esse collocata in nra ptate, qd ea si uolumus, facimus, & si nolumus, nō facimus. Et idcirco recte colligit, nos sponte nra aut probos fieri, aut improbos. Potior igitur rōne, & ea opa qbus salutē cōsequamur æternā, aut demergamur in extremā miserā, etiam in nra sunt facultate collocata, supposito sp̄ in bonis opibus benigno dei adiutorio, cū hęc ipsa, lōge maioris sunt momēti. Atqui si def aliqd dei pceptū, cuius executio nris uiribus una cū diuini auxiliij concursu sit impossibilis, illius opus nō erit sitū in nra ptate, neq; etiā eiusdē mādati transgressio, in nro arbitrio erit constituta, qñquidē ad eā necessario adigimur, & omittere idipm cōpellemur.

VIII. Augustin⁹

IX. Mat. 19.

Aristoteles

lemur p̄ceptū, q̄d nullo molimine expellere unq̄ possemus.
 Quo igit̄ tale mandatū, illius obseruatores p̄ducat ad uitā, aut
 salutē nobis opabit̄. Erit igit̄ illud oīno ociosum, irritū, & ne
 quicq̄ hoībus a deo datū, q̄d diuinā sapiētīā disponētī omnia
 suauiter, haudquaq̄ est ascribendū. ¶ Amplius. Pr̄ceptū, cū
 ab hoībus tū a deo cuiq̄ datur, ut is q̄ id accepit, illā obseruet,
 opereq̄ cōpleat. Alioqui frustra tradit̄ p̄ceptū, si nō uelit pr̄
 cipiens, ut illud fiat ab eo cui imponit̄ exequendū. Deus autē
 nihil in uanū & frustra aut citra rationē operat̄, cū sit ipse im
 mensum sapiētīā pelagus. Qd̄ aut̄ impossibile est nobis, nul
 lo ingenio aut conamine fieri p̄t̄ aut expleri, atq̄ in opus de
 duci. Repugnāt igit̄ hęc duo & oīo inter se dissident, aliq̄d
 esse dei p̄ceptū, & illud nobis esse impossibile. Itaq̄ Lutherus
 admittēs aliq̄d dei p̄ceptū posse dari, q̄d sit impossibile nobis,
 manifestā in illa ofone cōplicat & claudit contradicōnē, si
 mulq̄ pugnatīa adinuicē profert, q̄ pariter cohærere minime
 p̄nt. ¶ Deniq̄ secundū ecclīastici sniam, deus ab initio cōsti
 tuit hoīem, & reliquit illū in manu cōsiliū sui. Adiecit māda
 ta & p̄cepta sua. Si uolueris mā data cōseruare, cōseruabunt te
 & in p̄petuū fidē placitā seruare. Apposuit tibi aquā & ignē,
 ad q̄d uolueris, porrige manū tuā. Ante hoīem uita & mors,
 bonū & malū, q̄d placuerit ei, dabit̄ ei. Ex q̄bus uerbis perspi
 cū est, id in n̄ra potestate atq̄ arbitrio cōstitutū esse, q̄ mā
 data dei etiā omnia obseruemus, aut q̄ ea pr̄uaricemur. Q̄
 si aliquod darē dei p̄ceptū, nobis factū impossibile, quanā
 rōne illud cōseruare possemus, ut & nos cōseruaret̄; q̄ itidē pa
 cto manū nostrā, uirtutēq̄ operatricē ad illud extēderemus,
 q̄d n̄ras uires penitus exuperaret̄. Nō esset igit̄ illud, de nūero
 p̄ceptoꝝ dei, neq̄ ita denominari deberet. ¶ Sed in clamat &
 obstrepit Luther⁹ hisce n̄ris dictis, q̄bus astruim⁹ deū nihil i
 possibile nobis p̄cepisse, huncq̄ obi ecīat cauillū, nō qdē i hoc
 loco, sed in alio qdā opere suo de decē p̄ceptis, q̄ tñ huic loco
 ut dissoluat̄, nō est incōgruus. Pr̄cepit (inquit) deus, ne cōcu
 piscamus rē proximi n̄ri, nec alienā uxorē. Neutrū aut̄ illoꝝ,
 potest a nobis impleri, cū sine concupiscentia bonorū exter
 norū, itidē & carnis concupiscentia, nō possit trāsigi hęc uita
 mortalis

LIBER TERTIVS.

» mortalis, q̄ utraq; sit intimis humani cordis penetralibus in-
 » sita, nec oīno diuelli a uiro q̄tumuis profecto queat. Præcepit
 » igit nobis aliqd deus, qd̄ nequaq; ualeat a q̄piā pfici & cōple-
 » ri. ¶ **V**erū adhibēda est illi respōsio, aliquā esse regē externatū
 & carnis cōcupiscētiā, q̄ rationē p̄uenit, repēteq; obrepit et
 suggerit etiā nobis inuitis. Et hæc ex n̄ræ fragilitatis cōditio-
 ne oboriens, nequaq; est pct̄m, q̄ primæ eaz; regē motiōes nō
 sint in potestate n̄rā cōstitutæ. Et impossibile qd̄ est illā pro-
 fus auellere a nobis, sed nō prohibet hm̄ōi cōcupiscētiā duo-
 bus postremis dei p̄ceptis, q̄ nō habeat rōnē iniquitatis & mali-
 tiæ, sed pugnæ & certaminis cōtra mundū & carnē materiā
 subministrat. **A**liā uero est cōcupiscētiā rationē sequēs, & cū
 cōsensu in opus exterius, ubi dare oportunitas. Et hæc ex ele-
 ctione animi proficiscit atq; p̄meditatione, nec nō deliberatio-
 ne, cū sufficiens iā fuerit mora t̄pis, ad primā illā cupiditatē aio
 excutiendā. Nō t̄n ad hoc p̄stita est diligētia, sed blādū malū
 sensim itrepens, altius egit aio radices. **H**uiusce autē ḡn̄is cōcu-
 piscētiā, peccati etiā letiferi habet reatū, ultimisq; duobus p̄-
 ceptis diuinis prohibet, sed cū diuino adiutorio uitari p̄t ab u-
 noq; operā dāte sedulā, ut cū obrepit uirus noxiæ, cupidita-
 tis, aio protinus eiiciat, nec sinat immoderādo ualidas lumere
 uires. Itaq; hononyma, diuersaq; rōne cōcupiscētiæ, hic hallu-
 cinatus est **L**utherus, sicut & in obiectiōe p̄sentis capitis dece-
 ptus est multiplicitate nois peccati, qm̄ **A**ristotelicā illā pro-
 positionē nō satis diligēter attēdit, q̄ phibet, multiplex indis-
 tinctū parere cōfusionē. ¶ **C**æterū diruto euersoq; hoc fun-
 damēto **L**utherano, qd̄ in huius capitis fronte collocauerat,
 quicqd̄ deinceps supextruere nisus est, corruit simul & colla-
 bit, uotū scilicet castitatis deo solēniter exhibitū, cōiugio mu-
 tari posse. **N**ā ut paulo añ etiā est dictū, nunq; tāta p̄t dari agi-
 tatio & uexatio libidinis, ut nō possit tale uotū integrū & in-
 columē cū dei auxilio seruari in sua synceritate. **F**atedū etiam
 est ingenue, deū nō mādasse, id est p̄cepisse uotū castitatis, ut
 fiat a q̄piā, mādauit t̄n, ut iā factū integre seruet, cū ait p̄ pro-
 phetā. **V**ouete & reddite. **F**alsum est autē, deū nec cōsuluisse
 nec probasse uotū castitatis, cū cōmēdauerit eunuchos q̄ se ca-
 strant

Philos. 75.

strant propter regnū dei. Demū erroneum est & impium sen-
tire, uotum castitatis humana temeritate & ignorantia subin-
trasse, quē admodum prius abunde monstratum est. Mat. 19.

¶ **Debitū cōiugalis usum nō sp eē annexū pctō, ut uult Luthe-
rus, sed ipm plerūq; citra oēm culpę labē fieri posse. Ca. xxvi.**

Decimasexta Lutheri obiectio. Debitū cōiuga-
le, teste propheta psal. 50. semp est pctm̄. Psal. 50.
Ait
nanq;. Ecce em̄ in iniquitatibus cōceptus sum,
& in pctis cōcepit me m̄r mea. Nihil itē ipsum
differt a fornicatione & adulterio, q̄tum ad ar-
dore libidinis & fcedæ uoluptatis. Et tñ illud nō imputat de-
us cōiugibus, nō alia cā nisi sua miscdia, q; sit impossibile, tale
pctm̄ uitari a cōiunctis matrimonio, cū tñ eo carere teneatur
Cur igit & coelibī nō potēti seruare pmissam deo cōtinētiā
& alioq; peccaturo, nō p̄sumeret de' impossibile illd relaxare,
& cōiugiū irritato uoto pmitteret aut si tale cōiugiū, cū pctō luo-
ti soluti fiat, ceu debitū cōiugale benigniter indulgere? Hęc
Lutherus. ¶ **Rñsio.** Nullo pacto tribuendū est & admittere
dum obiectanti, qd hic in principio assumit, utpote debitum
cōiugale sp esse pctm̄. Nā qñ ipm ordinat p̄cipue ad procreā
dam prole, in qua honoret deus & glorificet, q; tunc ausit di-
cere, ipm eē pctm̄: cum ad finē illū, fuerit motrimoniū a deo Gene. 2.
etiā in statu innocētiæ institutū, his inter cetera uerbis. Cres-
cite & multiplicamini, & replete terram. Et iisdē uerbis, post Gene. 9.
exactum diluuiū, fuerit idē sacramentū a deo approbatū. Sicut
cum hmōi debitū exigūt aut reddūt ad euitandā in se aut cōsor-
te thori fornicationē & adulterium, nō debet itidē cēseri esse
pctm̄, cum post lapsum protoplastoꝝ, & illa accesserit priori
cā, quare institutū est fcedus cōiugale, ut scilicet sit in remedi-
um carnalis cōcupiscētiæ. Quā quidē causam nō subicit B.
Paulus, in prima ad Corinth. eplā dicēs. Propter fornicatio-
nē aut (subaudit uitandā) unusquisq; uir uxore suā habeat, & 1. Corin. 7.
unaquęq; uxor suum uirū. Rursum cum debitū cōiugale red-
dit alteri coniugū exigenti, seruatis rectæ rōnis circūstantiis,
quis nisi mētis inops dicere audeat, eā debiti redditionē intra
legitimos matrimoni finēs cōsistentē, esse pctm̄: cū reddere